

BİLGİ NOTLARI

SAYI 5 • 2023 HAZİRAN

KÜRESEL TİCARET GÖRÜNÜMÜ VE İSTATİSTİKLER RAPORU

Küresel ticarete gerçekleşen değişiklikler ve istatistikleri sizler için ele aldık.

GÜNEYDOĞU
ANADOLU İHRACATÇI
BİRLİKLERİ

Eğitim ve Ekonomik
Araştırmalar Şubesi

Bilgi Notları

Haziran

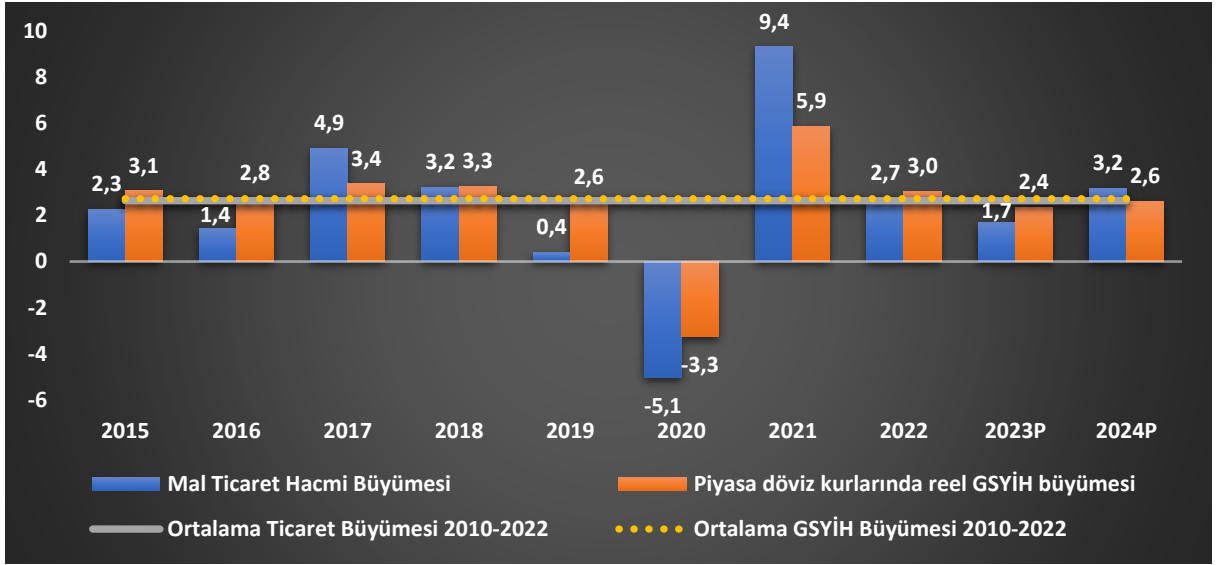
Bilgi-2023-05

Küresel Ticaret Görünümü ve İstatistikler Raporu

Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) tarafından yayımlanan **Küresel Ticaret Görünümü ve İstatistikler**¹ raporu, küresel ticarete ilişkin dış ticaret verilerini, tahminlerini içermektedir.

DTÖ geçen yılın Ekim ayında yayımladığı raporda küresel ticaretin %1 oranında büyüyeceğini öngörüyorken, bu raporunda küresel ticaretin %1,7 oranında büyüdüğünü belirterek büyüme oranının yukarı yönlü gerçekleştiğini bildirmektedir. Ancak 2023'teki bu büyüme hızının, Ukrayna'da devam eden savaş ve yüksek enflasyon nedeniyle daha sıkı para politikası ve finansal belirsizlikle sonuçlanacağı beklenmektedir. Ayrıca piyasa döviz kurlarına göre küresel çapta %2,4'lük reel GSYİH büyümesi öngörülmektedir. 2023 yılında ticaret ve üretimdeki büyüme oranlarının, küresel mali krizi izleyen ticaret çöküşünden bu yana geçen 12 yılda sırasıyla %2,6 ve %2,7 olan ortalamalarının altında olması beklenmektedir.

Sekil 1 Dünya Mal Ticaret Hacmi ve GSYİH Büyümesi (%), 2015-2024

Not: 2023 ve 2024 tahminidir.

GSYİH büyümesinin 2024 yılında %2,6 olması beklenirken, ticaret hacmindeki büyümenin aynı yıl %3,2'ye ulaşacağı düşünülmektedir. Ancak artan jeopolitik gerilimler, küresel gıda güvensizliği ve öngörülemeyen yan etkiler de dahil olmak üzere önemli aşağı yönlü risklerin (parasal sıkılaştırma, finansal istikrara yönelik riskler ve artan borç seviyeleri) varlığı nedeniyle bu tahminin normalden daha belirsiz olduğunun altı çizilmektedir. Yıllık ticari ticaret hacmi büyümesi, 2022'nin ilk üç çeyreğinde ortalama %4,2 olurken, dördüncü

¹ Bu rapor, DTÖ'nün 2022 için yıllık ticaret istatistikleri ve 2022'nin 4. çeyreği için hem mal hem de ticari hizmet ticaretini kapsayan üç aylık istatistikleriyle birlikte yayınlanmaktadır. Raporu https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/trade_outlook23_e.pdf adresinden ulaşabilirsiniz.

çeyrekteki düşüşün yıllık büyümeyi %2,7'ye çektiği belirtilmektedir. Bununla beraber 2010-22 yılları arasında ortalama GSYİH büyümesi %2,7 olurken, küresel ticaretteki ortalama büyüme ise %2,6 olarak gerçekleşmiştir.

Rusya'ya uygulanan yaptırımlar, Ortadoğu bölgesinin enerji ihracatının artmasını sağlamıştır. Bölgenin ihracatı yüksek emtia fiyatları nedeniyle keskin bir şekilde (yaklaşık %18) artmıştır. Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Avrupa'nın ihracatı genel olarak beklentilerle uyumlu olurken, Asya'dan yapılan sevkiyatlar dördüncü çeyrekte ihracatta yaşanan keskin düşüş nedeniyle önemli ölçüde zayıflamıştır.

Küresel gıda arzı, Ukrayna'daki savaşın başlangıcında birçok kişinin korktuğundan daha az istikrarsızlık sergilese de arz konusunda hala endişeler mevcuttur. 2020-2022 döneminde buğdayın ortalama fiyatı yıllık bazda %44, işlem gören buğdayın fiyatı ise %31 artmıştır. Bu durum dünya buğday ticaret hacminde yaklaşık %7,5'lik bir düşüşe sebebiyet vermiştir.

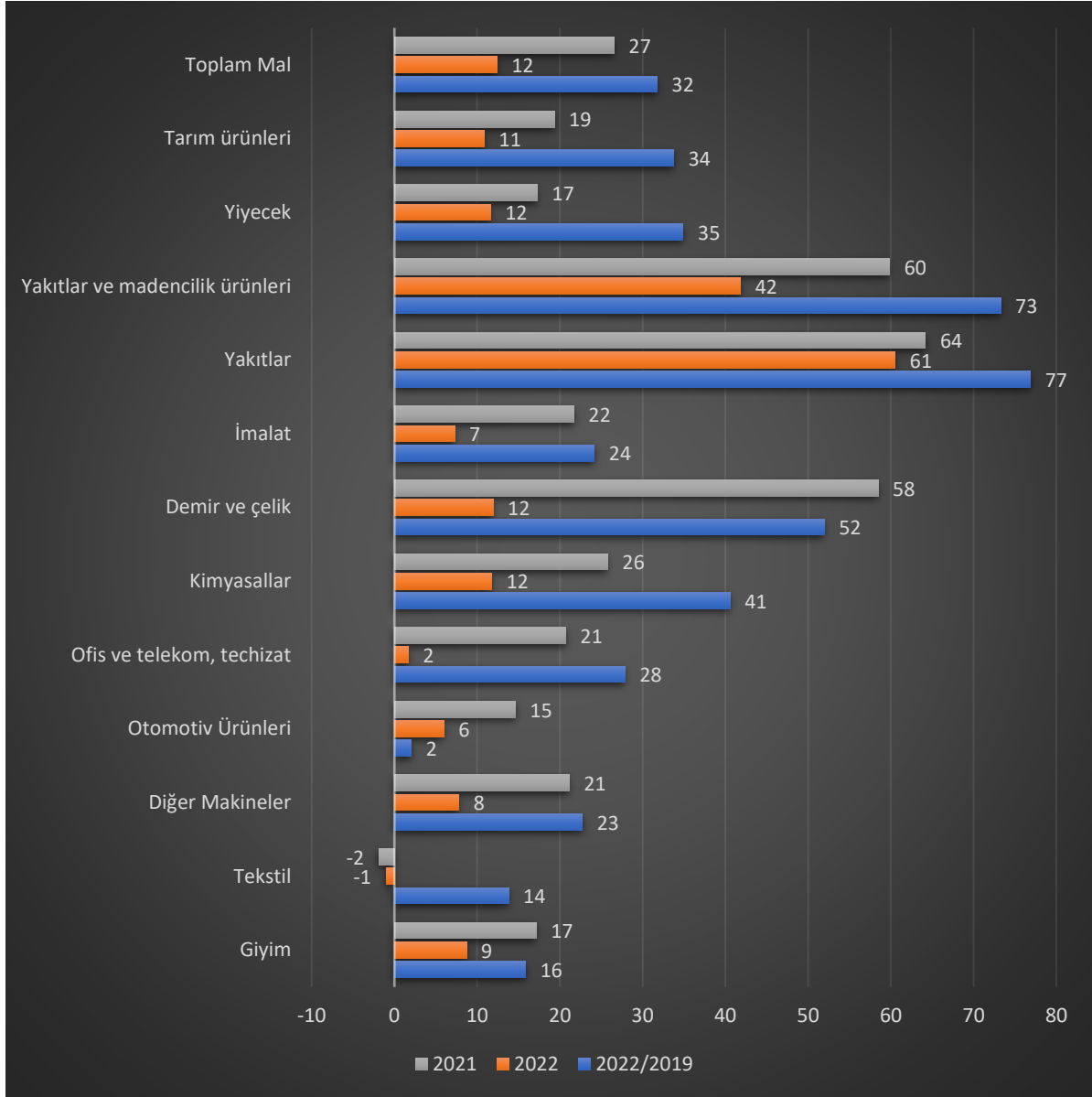
Bu dönemde buğday, mısır, ayçiçeği ürünleri, gübre yakıtlar arzında savaşın etkisiyle arz probleminin yaşanmasının beklendiği ancak bu olumsuz etkinin sınırlı olduğu belirtilmektedir. Buna göre ülkeler şimdiye kadar alternatif arz kaynaklarına erişebilmiştir. Örneğin 2022'nin Ocak ve Ekim ayları arasında Etiyopya'nın Rusya ve Ukrayna'dan yaptığı buğday ithalatı sırasıyla %75 ve %99,9 düştü ancak bu, ABD ve Arjantin'den yapılan artan sevkiyatlarla telafi edildi. Yani Ukrayna ve Rusya'dan ithalat gerçekleştiren ülkeler ithalatlarını savaşın dışında olan ülkelere yapabilmiş görünmektedir.

Avrupa'nın GSYİH büyümesi beklentisi 0,7 puan yukarı yönlü revize edilirken, Asya'nınki 0,4 puan aşağı yönlü revize edildi. Avrupa'da beklenenden daha güçlü GSYİH büyümesi AB'nin ticaret hacminin artacağı beklentisini doğurmuştur. Avrupa'nın ihracatının 2023'te %1,8 artacağı tahmin edilirken, ithalatının ise bu yıl %0,6 oranında düşmesi bekleniyor. Kuzey Amerika'nın 2023'te en çok mal ihracatını artıracak bölge olarak tahmin edilmektedir (%3,3). Sonrasında ise BDT² (%2,8), Asya (%2,5) ve Avrupa (%1,8) gelmektedir. Ortadoğu (%0,9) ve Güney Amerika'da (%0,3) daha zayıf ihracat büyümesi beklenirken, Afrika'nın mal ihracatının düşmesi (%-1,4) beklenmektedir. Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Avrupa ithalatlarının, zayıf iç talep nedeniyle 2023'te daralması (sırasıyla %-0,1, -%1,6 ve -%0,6) beklenmektedir. 2024'te ticaret ve GSYİH büyümesinin %3,2 ve %2,6 oranlarında büyümesi

² Bağımsız Devletler Topluluğu

bekleniyor, ancak bu rakamlar büyük ölçüde Ukrayna'daki savaşın seyrine bağlı olduğu için yorumların ve tahminlerin bu durum göz önünde bulundurularak yapılması gerekmektedir.

Şekil 2 Dünya mal ticaretinde ürüne göre yıllık büyüme (%), 2021-2022

Not: Değerler, ABD Doları değerinde % değişimi ifade etmektedir.

Dünya Mal Ticareti³, 2022'de %12 artarak 25,3 trilyon ABD dolarına ulaştı. Enerji ile ilgili olan sektörler en hızlı büyüyen sektörler olarak karşımıza çıkmaktadır. 2022 yılında akaryakıt ticaretinde büyüme %61 olarak gerçekleşmiştir. Geçen yıl tarım ürünleri ticareti %11 artarken, mamul mal ticareti %7 artmıştır. Ayrıca imalat sanayinde otomotiv ürünleri ticareti %6, giyim ticareti ise %9 oranında büyümüştür.

³ İhracat ve ithalatın dolar değerinin ortalaması ile ölçülmektedir.

Hizmet ticareti 2022'de %15 artarak 6,8 trilyon ABD dolarına ulaştı. Taşımacılık sektözü, 2022'de ticaretin %25 artması ile bir rekor yıl yaşadı. Ancak nakliye oranları ilkbahardan bu yana istikrarlı bir şekilde düşmeye başladığından büyüme yavaşladı. Rapora göre, bu durum kısmen çoğu ülkede sağlık durumu normale dönerken tüketicilerin hizmet harcamalarına geri dönüşü yansıtmaktadır.

COVID-19'un başlamasından üç yıl sonra, dünya çapında hareketlilik kısıtlamaları kaldırıldığı için uluslararası turizm tam bir iyileşme yolunda olduğu ve artan seyahat talebinin mevcut olumsuz ekonomik koşullara dirençli görüldüğu belirtilmektedir. Bilgisayar hizmetleri, son on yılın en dinamik hizmet sektörü olarak karşımıza çıkarken, 2022'de dünya ihracatı pandemi öncesi seviyelerin %45 üzerindedir. DTÖ tahminlerine göre, dijital olarak sunulan hizmetlerin küresel ihracatı, 2005-2022 döneminde yılda ortalama %8,1 artarak, mal (%5,6) ve diğer hizmet ihracatını (%4,2) geride bırakarak, 2005'ten bu yana neredeyse dört kat değer artışı kaydetti.

Raporda 2022 yılında dünya mal ticaretindeki en büyük ihracatçı ve ithalatçı ülkelere yer verilmiştir. (Tablo1 ve Tablo 2)

Tablo 1 Dünya Mal Ticaretinde Önde Gelen İhracatçılar

Sıra No	Ülke	Milyar \$	Payı (%)	Yıllık Artış (%)
1	Çin	3.594	14,4	7,0
2	ABD	2.065	8,3	17,7
3	Almanya	1.655	6,6	1,1
4	Hollanda	966	3,9	14,9
5	Japonya	747	3,0	-1,2
6	Güney Kore	684	2,7	6,1
7	İtalya	657	2,6	6,7
8	Belçika	633	2,5	15,3
9	Fransa	618	2,5	5,6
10	Hong Kong	610	2,4	-9,0
11	Birleşik Arap Emirlikleri	599	2,4	40,8
21	Suudi Arabistan	410	1,6	48,6
29	Türkiye	254	1,0	12,9

Çin, 2022 verilerine göre dünya mal ticaretinde 3.5 Milyar \$ ile en fazla ihracat yapan ülke olmuştur ve toplam ihracattan aldığı pay ise % 14,4'tür. ABD'nin mal ihracatı, 2021'deki %23'lük artışın ardından, 2022'de %18 artarak 2 Milyar \$ olmuştur. Birleşik Arap Emirlikleri'nin mal ihracatı 2022 yılı ihracatı 2021 yılına oranla %40,8 artarken, Suudi Arabistan'ın mal ihracatı %40,8 artmıştır. Bu durum özellikle Rusya'ya uygulanan yaptırımlar sonucunda, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan gibi enerji ihraç eden ülkelerin ihracatında yüksek oranda artış yaşandığını göstermektedir. Türkiye ise 2022 yılında ihracatını 2021 yılına göre %12,9 oranında arttırarak, 254 Milyar \$ ihracat gerçekleştirmiştir ve dünya mal ticaretinde % 1,0'lık paya sahip olmuştur.

Tablo 2 Dünya Mal Ticaretinde Önde Gelen İthalatçılar

Sıra No	Ülke	Milyar \$	Payı (%)	Yıllık Artış (%)
1	ABD	3.376	13,2	15,0
2	Çin	2.716	10,6	1,1
3	Almanya	1.571	6,1	10,5
4	Hollanda	899	3,5	18,6
5	Japonya	897	3,5	16,7
6	Birleşik Krallık	824	3,2	18,6
7	Fransa	818	3,2	14,4
8	Güney Kore	731	2,9	18,9
9	Hindistan	723	2,8	26,2
10	İtalya	689	2,7	21,5
20	Türkiye	364	1,4	34,0

2022 yılında ABD, dünya mal ticaretinde 3,4 Milyar \$ ile en büyük ithalatçı olurken, 2,7 Milyar \$ ile Çin ikinci sıradadır. Çin ve ABD dünya mal ticaretinin başlıca ihracatçıları ve ithalatçıları arasında yer almaktadır. Türkiye ise dünya mal ticaretinde 364 Milyar \$ ithalat gerçekleştirerek, 2021 yılına göre ithalatını %34 oranında arttırmıştır.

Raporda başlıca anahtar noktalar şu şekilde sıralanmıştır;

- Küresel mal ticaretinin 2023 yılında %1,7 büyümesinin ve 2024 yılında ise %3,2'ye yükselmesinin öngörüldüğü,
- Dünya Gayrisafi Yurtiçi Hasılasının 2023 yılında %2,4 oranında büyümesinin tahmin edildiği,
- Jeopolitik gerilimler, gıda arz güvenliğinin yarattığı riskler, para politikasında devam eden sıkılaştırma ve artan borç seviyesinden kaynaklanan mali istikrarsızlığın beklentileri aşağı doğru çekmesinin öngörüldüğü,
- Para politikasında devam eden sıkılaştırma ve yükselen borç seviyesinden kaynaklanan mali istikrarsızlık yanında jeopolitik gerilimler ve gıda arz güvenliğinin yarattığı risklerin beklentileri aşağı doğru çekmesinin öngörüldüğü,
- 2022'de ticaret hacmindeki büyümenin, dördüncü çeyrekteki durgunluk sonucunda düşmesine rağmen, Ukrayna-Rusya Savaşı dolayısıyla düşünülen en kötü senaryonun da ortaya çıkmadığı,
- 2022 yılında yükselen emtia fiyatları nedeniyle küresel mal ticaretinin parasal değerinin 25,3 trilyon ABD dolarına ulaştığı,
- Küresel hizmet ticaretinin 2022 yılında %15 artarak 6,8 trilyon ABD dolarına yükseldiği, aynı yıl dijital olarak sunulan hizmet ihracatının ise 3,8 trilyon ABD dolarına ulaştığı belirtilmektedir.

DTÖ baş ekonomisti raporun yayınlanması sırasında yaptığı açıklamada; Ukrayna'daki savaş ve Rusya'ya yönelik yaptırımlar, salgının ilk aşamalarından hâlâ iyileşmekte olan tedarik zincirlerine zarar vermesi, artan faiz oranları ve finansal istikrarsızlık, korumacılığın yeniden canlanmasının zaten vurduğu bir ortama baskı yaptığı için, ihracat hacimlerindeki büyümenin 2023 yılında yavaşlayacağı konusunda uzmanları uyardı. Bir süredir devam eden ve küresel ticareti etkileyen unsurların 2022'de olduğu gibi muhtemelen 2023'te de piyasaları etkileyeceği beklenmektedir.⁴

⁴ <https://www.ft.com/content/f77e298d-f009-42c0-8086-3a4d92fbf366>